

nych i cmentarzy prawosławnych przejęta została przez Kościół rzymskokatolicki. Rodzinom ekspatriowanym pozwolono na powroty dopiero po październiku 1956 roku.

Zmiany polityczne po 1989 roku wraz z transformacją ustrojową zmieniły sytuację wyznaniową na omawianym obszarze. Objęły one tak Kościół rzymskokatolicki, prawosławny, jak i unicki. Przemiany, jakie dokonały się na obszarze nadbużańskim, doprowadzone zostały przez Autora nieomal do końca XX wieku.

Praca Feliksa Czyżewskiego, poza bogatym materiałem językowym (onomastycznym), przynosi wiele wiadomości na temat losu tych ziem w trudnym historycznym okresie. Jest cennym przyczynkiem do poznania procesów osadniczych, a także zmian światopoglądowych, jakie tam miały miejsce. Jest opracowaniem wartościowym także dla historyka zajmującego się historią nowożytną i najnowszą. Stanowiący integralną część książki słownik nazwisk wykorzystany być może też przez genealogów zajmujących się skomplikowanymi stosunkami rodzinnymi na pograniczach.

Artur Kijas

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Poznań

„Српски језик”, бр. 19 (2014). – 840 с.

XIX numer czasopisma „Српски језик” dedykowany jest Božo Ćoriciowi, członkowi Komisji Słowotwórczej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów. Jedną z form działalności Komisji jest uczestnictwo jej członków w tomach dedykowanych uczonym o szczególnych zasługach bądź świętujących ważne momenty w życiu naukowym¹. Ofiarując artykuły, przyjaciele uczcili 40-lecie pracy

¹ Dotychczas opublikowano następujące tomy: *Славистика. Синхрония и диахрония. Сборник статей к 70-летию И. С. Улуханова*, ред. В. Б. Крысько, Москва 2006; *Lexikálna sémantika a derivatológia. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej pri príležitosti životného jubilea prof. PhDr. Juraja Furdíka*, ed. M. Oľošťiak, Košice 2007; *Горизонты современной лингвистики. Традиции и новаторство. Сборник в честь Е. С. Кубряковой*, Москва 2009; *Слово и словесность. Сборник в чест на доц. д-р Юлия Балтова*, състав. и ред. Л. Крумова-Цветкова, Х. Холиолчев, Ц. Аврамова, Ц. Георгиева, София 2011; *Sprache im Kulturkontext. Festschrift für Alicja Nagórko*, Hrsg. H. Burkhardt, R. Hammel, M. Łaziński, (Berliner Slawistische Arbeiten, Bd. 39), Frankfurt am Main 2012; *ОГМЪ ДЕСАТЬ. Сборник научных статей к юбилею И. С. Улуханова*, ред. М. А. Малыгина, Москва 2015.

naukowej i dydaktycznej Božo Ćoricia. Zarówno uczestnictwo członków Komisji Słowotwórczej, jak i przyjaciół oraz uczniów Jubilata sprawiły, że XIX numer czasopisma „Српски језик” ma charakter monograficzny, mamy okazję obserwować charakterystyczne cechy współczesnego słowotwórstwa sławistycznego.

Jako pierwszy z dedykowanych Jubilatowi tekstów pojawia się artykuł Igora S. Uluchanova z Moskwy, twórcy Komisji Słowotwórczej oraz jej wieloletniego przewodniczącego. Tytuł artykułu to *Мотивация и контекст*, przedmiotem zaś są czasowniki odprzymiotnikowe z formantem *y-* + sufiks czasownikowy, np. *усложнить, улучшить, улодородить*. Autor pokazuje, jak związek tych czasowników z przysłówkami modyfikuje treść bazowego przymiotnika – raz jest to przymiotnik w stopniu równym, innym razem przymiotnik przyjmuje wartość stopnia równego i wyższego, a zdarza się i tak, że kontekst determinuje tylko stopień wyższy.

W tomie znajdziemy teksty o nazwach żeńskich, nie tylko w ujęciu czysto lingwistycznym, ale też socjologicznym. O słowiańskich feminatywach pisze Galina P. Neščimenko (Moskwa), która w artykule *Парные феминативы как объект словообразовательной конкуренции* skupia uwagę na rywalizacji wariantów słowotwórczych. Choć brak w tytule sygnału, artykuł ma charakter porównawczy, autorka analizuje sposoby formowania i dynamikę nazw żeńskich w języku rosyjskim, czeskim, polskim oraz serbskim. Analizy są wszechstronne – brane są pod uwagę funkcje nazw, odmiany, w jakich funkcjonują oraz aspekty stylistyczne; wszystkie te czynniki decydują o dynamice rozpatrywanych nazw. Odmienne nachylenie ma artykuł *Признакът пол и неговото място в значението и формата на производните nomina personalia*, którego autorką jest Julija Baltova (Sofia). Bułgarska lingwistka podjęła problem korelacji płci w tworzeniu nazw osób, szczególny nacisk kładąc na problem maskularyzacji nazw w ramach ogólnej kategorii *nomina personalia*.

Wpisanie kwestii słowotwórczych w ogólny problem nominacji cechuje dwa teksty. Zinaida A. Charitončik (Mińsk) w tekście *О взаимодействии способов языковой номинации* pisze o związkach między różnymi technikami nominacji – derywacją semantyczną, słowotwórstwem i pożyczkami. Z kolei Svetanka Avramova (Sofia) w artykule pt. *Начини за назоваване на продукти от животински произход в българския и чешкия език (в съпоставка със сръбски)* omawia różne typy nominacji – syntaktyczną, metonimię, substancywizację eliptyczną, derywację sufiksálną, pokazując rzecz w aspekcie porównawczym.

Evgenija A. Karpilovs'ka (Kijów) opublikowała w omawianym tomie tekst o nachyleniu kognitywno-diachronicznym, jego tytuł to: *Словотворчі ресурси аспектуалізації понять в українській мові*. Autorka pokazała sposoby tworzenia jednostek leksykalnych sygnalizujących odchodzenie od normy w ramach takich pojęć, jak ‘spać’, ‘jeść’, ‘lubić’. W zasobach języka ukraińskiego mieszczą

się nazwy od czasowników *спати, їсти, любити*, ale też od ich synonimów. Sygnalizowany aspekt diachroniczny przejawia się w fakcie, że analizy obejmują leksykę ukraińską od XIX do początku XXI wieku. W podobnym duchu pisze Nina F. Klymenko (Kijów), która w artykule pt. *Словотвірна і фразеологічна параметризація категорії часу* rozpatruje problem werbalizacji, biorąc pod uwagę siatkę różnych aspektów kategorii czasu, np. wyznaczoność – niewyznaczoność, dokładność – niedokładność, początek – koniec, charakter działania w czasie itd. Szczególną rolę w sposobie werbalizacji kategorii czasu ma historia, kultura, funkcja, środowisko geograficzne, zwyczaje oraz wierzenia użytkowników danego języka. Artykuł ma profil porównawczy – autorka przytacza przykłady z języka ukraińskiego, rosyjskiego oraz nowogreckiego. Charakter słowotwórczo-leksykalny ma również tekst pt. *Секундарна номінація назива за делове руке*, którego autorką jest Vasilka Radeva (Sofia). Autorka pokazuje bułgarskie sekundarne znaczenia ogólnosłowiańskich nazw części rąk, takich jak *łokieć, dłoń, pięść, palec*.

Specyfiki słowotwórstwa gwarowego dotyczy artykuł Jerzego Sierociuka (Poznań) pt. *Słowotwórstwo w opisie kategorii pojęciowej rzeczownika (na przykładzie gwarowych nazw narzędzi)*. Sytuując materiał w kategorii pojęciowej nazw narzędzi, autor stara się uchwycić relacje między nazwami derywowanymi a niederywowanymi. Obserwacje prowadzą go do wniosku, że analizowana kategoria ma bardziej leksykalny niż słowotwórczy charakter.

Artykuł Krystyny Waszakowej (Warszawa) nosi tytuł *Dobry, bo naturalny, ale nie tylko. O compositach z segmentem eko- w języku polskim*. Analizy pokazują sposoby adaptacji słowotwórczej zapożyczeń z *eko-*, relacje znaczeniowe między compositami z tym segmentem a ich podstawami słowotwórczymi, efektem jest ocena statusu członu *eko-* w języku polskim. Z innej strony problem internacjonalizacji pokazuje Irena Stramljič Breznik (Maribor) w artykule *Besedna družina -ljub- v novejši leksiki slovenskega jezika*. Mimo globalizacji *-ljub-* jest nadal skutecznym środkiem w tworzeniu neologizmów. Klasa tych formacji jest bardzo liczna w języku słoweńskimi, por. *kisloľjuben, slanoljuben, sencoljuben, sonceljuben, narodoljuben, živaloljuben, naravoljuben, filmoljuben, staroljuben, svetloboljuben, mastnoljuben, medvedoljuben, otrokoljuben, pravoljuben, profitoljuben, sušoljuben, svetoljuben, vinoljuben*, i, jak wynika w analiz autorki tekstu, dalej się poszerza.

Ujęcie diachroniczne, choć zróżnicowane pod względem tematyki, cechuje następne teksty. Przedmiotem zainteresowania Ameli Šehović (Sarajewo) był sposób tworzenia leksykalnych osobliwości w dziele literackim (*Tvorbene i leksičke zanimljivosti u „Otkupu sirove kože” Abdulaha Sidrana*). O roli języka serbskiego i chorwackiego w przejmowaniu pożyczek do bułgarszczyzny, a także o procesach adaptacji słowotwórczej pod wpływem tych języków pisał Ludwig Selimski (Katowice) w artykule *Хърватскосръбски заемки в езика на акад. Любомир*

Милетич. Procesowi sekularyzacji leksyki religijnej w szerokim aspekcie kulturowym poświęca swój tekst Alicja Nagórko (Berlin): *Semantik und pragmatik der säkularisierung*. Charakter historyczny odnajdujemy również w tekście: *Улога префикса у очувању или потискивању неких прасловенских глагола у савременом српском језику*, którego autorką jest Rajna M. Dragičević.

Elena I. Koriakowcewa (Siedlce) w artykule *О словообразовательной компресии в современных славянских языках: неоунивербаты – потіпа abstracta* pisze o słowiańskich neologizmach z sufiksami *-к(а)/-к(а)*, *-овк(а)/-овк(а)/-ówк(а)*, zgromadzonych za pomocą internetowych wyszukiwarek. Celem była ocena stopnia procesualności odczasownikowych i odmiennych nazw czynności.

Dotychczas prezentowałam teksty członków Komisji słowotwórczej MKS, traktując zamieszczone w czasopiśmie teksty jako jedną z form działalności Komisji Słowotwórczej MKS. Oczywiście nie są to wszystkie artykuły prezentujące współczesne słowotwórstwo. Dla przykładu warto wymienić nazwiska autorów i tytuły artykułów: Aleksandar M. Milanović (Belgrad), *Творба речи у језичком саветнику Није-него Д. Костића (1931)*; Cvetelina Georgieva (Sofia), *За суфикса -джий(а) / -чий(а) и образуваните с него съществителни имена в българския език*; Barbara Štebih Golub (Zagrzeb), *О тосији без емосија*. Do problematyki feminatywów w języku serbskim nawiązuje Boris F. Chlebec (Belgrad), *О текстуалном понављању језичког садржаја*, ujawniając zbyteczną redundancję w sygnalizowaniu płci, co widać w kontekstowym i sytuacyjnym uwikłaniu rzeczowników.

Jak wynika z tego krótkiego omówienia, pomieszczone w XIX numerze czasopisma „Српски језик” artykuły wiążą aspekt słowotwórczy z leksykalnym i tekstowym, synchroniczny z diachronicznym. Po okresie dogmatycznego słowotwórstwa synchronicznego wyraźnie widać splatanie tego poziomu z całym systemem leksykalnym, także z innymi poziomami języka, derywatolodzy pragną pokazać dynamikę języka, widać też związek słowotwórstwa z uwarunkowaniami socjalnymi i stylistycznymi, wszak słowotwórstwo jest jedną tylko z technik nominacji.

Omawiając XIX tom czasopisma „Српски језик” skupiałam uwagę na artykułach słowotwórczych. Ale w tomie opublikowane są również publikacje poświęcone innym problemom. I tak Branislav M. Ostojić (Nikšić) pisał o reformatorach serbskiego języka literackiego (*Два Петра Петровића и Вукова реформа српског књижевног језика*); nachylenie syntaktyczne prezentuje artykuł serbskiego uczonego Miloša M. Kovačevića (Belgrad) – *Синтаксичко-семантички услови употребе везника кад у погодбеном значењу*; charakter fleksyjny ma artykuł Milana V. Stakicia (Belgrad) *Морфолошка структура трпног глаголског придева у српском језику*; Jelica R. Stojanović (Nikšić) nawiązuje do jednego z największych osiągnięć serbskiej literatury – *Górskiego wieńca* Piotra II Petro-

wicia-Niegosza (*Именовање ликова у Горском вијенцу – лингвокултуролошки аспект (Имена од основе вук-)*); Ana B. Pejanović (Czarnogóra) w artykule *Фразеолошки и етнокултурни аспект Вукових Пословица* podjęła problem etnolingwistycznych wartości wydanych w 1836 roku ludowych przysłów serbskich Vuka Karadžicia. Jeszcze inny obszar bałkańskiej lingwistyki porusza artykuł Prvoslava T. Radicia (Belgrad) *Из периодизације оријенталних утицаја у српском језику*.

* * *

Do dobrej tradycji w świecie naukowym należy ofiarowanie uczonym własnej pracy naukowej. Dedykowanie im tomów zbiorowych ma dwa ważne cele. Po pierwsze, wyrażamy w ten sposób szacunek dla twórczości Jubilata, ale też tego typu publikacje pokazują więzi naukowe, pomagają tym związkom. Zaprezentowanie zawartości XIX tomu „Српски језик” traktuję jako sposobność zaprezentowania polskiemu czytelnikowi serbskiego uczonego, z którym spotykam się na corocznych konferencjach Komisji Słowotwórczej MKS, ale też pokazania kierunków, w jakich rozwija się słowiańskie słowotwórstwo.

Krystyna Kleszczowa
Uniwersytet Śląski
Katowice

Grammaticalization and Lexicalization in the Slavic Languages. Proceedings from the 36th Meeting of the Commission on the Grammatical Structure of the Slavic Languages of the International Committee of Slavists, ed. by Motoki Nomachi, Andrii Danilenko, Predrag Piper. – München ; Berlin ; Waschington/D.C. : Verlag Otto Sagner, 2014. – 435 s.

Recenzowany tom studiów jest efektem międzynarodowego sympozjum „Grammaticalization and Lexicalization in the Slavic Languages”, które zostało zorganizowane przez Komisję Budowy Gramatycznej Języków Słowiańskich działającą przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów z udziałem Centrum Badań Sławistycznych Uniwersytetu Hokkaido i odbyło się w listopadzie 2011 roku na tym uniwersytecie. Było ono pierwszym posiedzeniem Komisji Budowy Gramatycznej Języków Słowiańskich (od jej powstania w 1963 roku) zorganizowanym poza Europą. W przedsięwzięciu wzięło udział wielu wybitnych sławistów, nale-